

**socialmedicinsk
tidskrift**

fyrtiosjunde årgången mars 1970 häfte 3

Industrivägen 13, Solna. Tfn 08/83 20 83
Postadress: Fack, 104 01 Stockholm 60
Postgiro 11 79

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Axel Gisslén, biträdande redaktör
Brita Bahrton, redaktionssekreterare

Redaktionsutskott:

Ragnar Berfenstam, professor i socialmedicin, Uppsala
Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping
Lars Bremberg, direktör, Stockholm
Bengt Hedlén, socialdirektör, Malmö
Olle Höök, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg
Gunnar Inghe, professor i socialmedicin, Stockholm
Bertil Johansson, barnavårdsdirektör, Örebro
Bengt Lindegård, professor i socialmedicin, Göteborg
Gunnar Lindgren, professor i socialmedicin, Lund
Birger Starck, socialchef, Sundsvall
Georg Svahn, avdelningschef, Göteborg

Skyddad verksamhet, aktivitetscentrum eller vad?

I SMT nr 7—8 1969 behandlades arbetsvård och rehabilitering. Tyngdpunkten låg på organisatoriska och metodologiska synpunkter på ämnet. Bl. a. riktades uppmärksamheten på möjligheterna att effektivisera rehabiliteringen via ett samarbete med företagshälsovården. Av artiklarna i temanumret framgick klart, att behovet av arbetsvård och rehabilitering är mycket stort och att det växer snabbt. En kraftig expansion av den skyddade sysselsättningen blir då ett näraliggande perspektiv. I föreliggande temanummer skärskådas detta perspektiv närmare. Flera av artiklarna är bearbetningar av anföranden, som hölls vid den medicinska riksstämman 1969.

Seved Eriksson anger syftet med det skyddade arbetet på följande sätt: "Syftet är, att handikappade och svårplacerade som inte har kunnat placeras på den öppna arbetsmarknaden skall kunna få ett arbete på en arbetsplats, där de är skyddade från konkurrens av icke handikappade. I detta arbete skall de ha möjligheter till ett optimalt utbyte av sin arbetsförmåga liksom att utveckla den." Av flera artiklar framgår, att tillgången på skyddat arbete är helt otillräcklig

kvantitativt sett. Inte mindre allvarligt är, att det också ur kvalitativ synpunkt kan riktas väsentliga invändningar mot det skyddade arbetet. Einar Helander hävdar, att "en skyddad placering innebär, att vederbörande måste **acceptera ett lågt socialt status**, att han måste inordna sig i en grupp människor, där alla har stora medicinska och sociala svårigheter, där konflikthanledningarna är många och där personalen i praktiken nästan helt saknar utbildning för sitt arbete inom vårdområdet". Rudolf Meidner betonar i sin artikel att målet är "ett i möjligaste mån integrerat arbetsliv" och varnar för "ett i olika sektorer skiktat arbetsliv med olika kategorier av människor i varje skikt".

Mot denna bakgrund — det kraftigt ökade behovet av skyddat arbete och de principiella invändningarna mot denna sysselsättningsform — skärps i hög grad frågan om inte den nuvarande utvecklingen inom arbetslivet måste brytas, om inte åtgärder måste vidtas för att i väsentligt större utsträckning ge människor med brister i arbetsförmågan en reell chans inom det normala arbetslivet. I det sammanhanget aktualiserar Einar Helander frågan om en kvotlagstiftning, som ålägger företagen att sysselsätta en viss andel personer med låg produktionskapacitet. Den tanken avvisas av övriga författare. Seved Eriksson pekar bl. a. på den psykologiska faktorn, att få ett jobb "inte på grund av sina yrkesmässiga meriter utan på grund av handikappet". En mild variant på kvotlagstiftning kan vara ett vidgat uppsägningskydd. En utredning härom aviseras av Eric Holmqvist.

Härefter återstår den frivilliga linjen. Hur realistisk är den? En väsentlig utgångspunkt för den diskussionen bör slås fast. Företagen grundar sin personalpolitik på företagsekonomiska överväganden. Arbetslagstiftning och kollektivavtal ingriper visserligen i personalpolitiken, men inom de restriktioner, som följer härav, handlar företagen som de anser rationellt ur företagsekonomisk synpunkt. Något annat är heller icke möjligt för företagen. Därmed står det också klart, att frivilliglinjen måste handla om att skapa ekonomiska incitament att sysselsätta eljest svårplacerad arbetskraft.

Hittills har, som bland andra Rudolf Meidner påpekar, stödet till halvskyddad verksamhet i företagen haft ringa framgång. Samtidigt anvisar Meidner en rad konkreta uppslag till ytterligare insatser i samma syfte. De innebär ett djupare engagemang från samhällets sida i anpassning av själva arbetsmiljön till de handikappades behov.

Inför den trots allt rätt oroande bilden av sysselsättningsläget för stora medborgargrupper ligger det nära till hands att på nytt ta fram den fråga, som Gunnar Inghe ställde i det förut refererade numret av SMT: "bör inte i dagens samhälle företagens personalpolitik underordnas det allmännas intresse att bereda alla sysselsättning? Det borde också vara lättare för arbetsförmedlingarna att placera rätt person på rätt plats om de hade ett rikare register att spela på och större inflytande vid arbetsplaceringarna." Förutsättningarna för en sådan utveckling skall inte närmare diskuteras här. Bara en synpunkt skall tillfogas. Framför en kvotlagstiftning skulle en sådan ordning ha den väsentliga fördelen att det icke vore erforderligt att klassificera en arbetssökande som handikappad, partiellt arbetsför etc. Är det inte just det nuvarande sorterandet av människor i fack efter arbetsförmåga som är ett av de centrala problemen? Om målsättningen verkligen är full sysselsättning åt alla borde en sådan sortering egentligen vara ganska ointressant.

Axel Gisslén